

Zaujímavejšie fytoecnologické zápisy

JOZEF ŠIBÍK (editor)

Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava 4, jozef.sibik@savba.sk

Milí čitatelia, milí botanici, kolegovia,

opäť Vám približujeme zápisy výnimočné z hľadiska typu spoločenstva, ktoré reprezentujú alebo sú špecifické druhmi, ktoré sa v nich vyskytujú. Uvádzame aj príklady fytoecnoz, ktoré sú zaznamenané z lokalít, odkiaľ tieto ešte neboli doložené fytoecnologickým zápisom a tak pomáhajú rozširovať povedomie o rozšírení konkrétnych spoločenstiev v rámci Slovenska. Zhromaždili sme pre Vás zápisy, ktoré sú príkladom spoločenstiev vyskytujúcich sa od nížin až po najvyššie končiare našich hôr, reprezentantov synantropnej, ruderalizovanej a subhalofytnej vegetácie, ako aj porastov drobnoskeletnatých skalných sutín v subniválnom stupni či vrchovísk. Zaujímavosťou sú aj dva zápisy zaznamenávajúce vplyv činnosti svišťov na okolitú vegetáciu. Ďakujeme všetkým prispievateľom do tejto rubriky a tešíme sa na nové zaujímavosti podané formou fytoecnologických zápisov v ďalších číslach Bulletinu SBS.

ZUZANA BALLOVÁ

Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava, zuzana.ballova@savba.sk

Zápis č. 1: Západné Tatry, Smutná dolina, žľab z Ostrého Roháča, 49°12'2,3" s. š., 19°44'52,8" v. d., ±7 m, 1 725 m, pôda čierna, organická, 20 cm, zazemnená sutina, strmý lavínový žľab, sklon 25 °, SZ, plocha 1 m², celk. pokr.: 50 %, E₁ 40 %, E₀ 10 % (machorasty nedeterminované), pokr. opadu/stariny 10 %, obnažená pôda 20 %, skaly 20 %, 9. 7. 2015, Z. Ballová.

E.: *Adenostyles alliariae* 2a, *Alchemilla* sp. 1, *Calamagrostis villosa* 1, *Geranium sylvaticum* 1, *Valeriana tripteris* 1, *Veratrum album* subsp. *lobelianum* 1, *Bistorta major* +, *Campanula tritae* +, *Festuca picturata* +, *Homogyne alpina* +, *Ligusticum mutellina* +, *Luzula alpinopilosa* subsp. *obscura* +, *Rhodiola rosea* +, *Soldanella carpatica* +, *Viola biflora* +, *Geum montanum* r.

Výhrab pôdy pred vchodom do dlhoročnej zimnej svištej nory. Zápis reprezentuje vplyv dlhodobého pôsobenia svišťov na štruktúru spoločenstva v biotope A15 (Vysokobylinné spoločenstvá alpskeho stupňa). Svište ovplyvňujú štruktúru druhovo bohatého spoločenstva skôr kvantitatívne tým, že redukujú dominanciu druhu *Calamagrostis villosa*, pričom významne neovplyvňujú druhové bohatstvo ani druhovú identitu.

Zápis č. 2: Západné Tatry, Smutná dolina, žľab z Ostrého Roháča, 49°12'2,1" s. š., 19°44'52,9", ±7 m, 1 725 m, pôda čierna, organická, zazemnená sutina, 15 cm, strmý lavínový žľab, sklon 20 °, SZ, plocha 1 m², celk. pokr.: 90 %, E, 70 %, E₀ 30 % (machorasty nedeterminované), pokr. opadu/stariny 5 %, obnažená pôda 0 %, skaly 5 %, 9. 7. 2015, Z. Ballová.

E₁: *Calamagrostis villosa* 3, *Adenostyles alliariae* 2a, *Alchemilla* sp. 1, *Bistorta major* 1, *Geranium sylvaticum* 1, *Ligusticum mutellina* 1, *Gentiana punctata* +, *Geum montanum* +, *Campanula tratrae* +, *Festuca picturata* +, *Luzula alpinopilosa* subsp. *obscura* +, *Phleum alpinum* +, *Rhodiola rosea* +, *Soldanella carpatica* +, *Valeriana tripteris* +, *Veratrum album* subsp. *lobelianum* +, *Viola biflora* +.

Kontrolný zápis vzdialený 1 m od predchádzajúceho zápisu, kde už nezasahuje výhrab zimnej svištej nory. Biotop Al5 (Vysokobylinné spoločenstvá alpskeho stupňa).

DANIEL DÍTĚ & ZUZANA MELEČKOVÁ

Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava, daniel.dite@savba.sk

Zápis č. 3: Podunajská rovina, Čiližská Radvaň, obnažený štrkový breh jazierka v centre obce, 47°49'52,9" s. š., 17°42'01,1" v. d., 109 m, sklon 0 °, plocha 16 m², celk. pokr. 15 %, E₁ 15 %, 22. 9. 2015, D. Dítě, Z. Melečková.

E₁: *Apium repens* 2a, *Cyperus fuscus* 1, *Persicaria lapathifolia* 1, *Agrostis stolonifera* +, *Amaranthus retroflexus* +, *Bidens frondosus* +, *Bolboschoenus maritimus* agg. +, *Cirsium arvense* +, *Chenopodium album* +, *Ch. glaucum* +, *Echinochloa crus-galli* +, *Lotus tenuis* +, *Lycopus europaeus* +, *Mentha pulegium* +, *Phragmites australis* +, *Plantago major* +, *Poa annua* +, *Sonchus arvensis* +, *Stenactis annua* +, *Trifolium repens* +, *Artemisia annua* r, *Epilobium hirsutum* r, *Plantago lanceolata* r, *Taraxacum* sect. *Ruderalia* r.

Novonájdená lokalita druhu *Apium repens*. Zeler plazivý rastie hojne na štrku v 1 až 3 m širokom páse na jv. brehu jazierka v Čiližskej Radvani v dĺžke asi 100 m. Lokalita je často navštevovaná a brehy sú zošľapované. Fytotenologický zápis dokumentuje výskyt druhu v ruderalizovanej a netypicky vyvinutej vegetácii obnažených dien triedy *Bidentetea tripartiti*. Biotop X10 (Porasty ruderalizovaných bahňitých brehov).

Zápis č. 4: Vysoké Tatry, Kobylia dolina, západný, rašelinejúci breh Kobylieho plesa, v kontakte s otvorenou vodnou hladinou, silne zvodnené, 49°12'01,3" s. š., 20°00'51,3" v. d., 1 738 m, sklon 0 °, plocha 16 m², celk. pokr. 85 %, E₁: 40%, E₀: 80%, pH vody: 4,2; vodivosť: 28,3 μS/cm, 28. 7. 2015, D. Dítě, P. Hájková, M. Hájek, Z. Melečková.

E₁: *Carex rostrata* 2b, **C. limosa** 2a, *Eriophorum angustifolium* 1, *E. vaginatum* +, *Nardus stricta* +.

E₀: *Sphagnum compactum* 3, *Warnstorfia exannulata* 3, *Calliergon stramineum* 1, *Sphagnum capillifolium* +, *S. magellanicum* +.

Zápisom dokumentujeme novú lokalitu glaciálneho reliktu *Carex limosa* na Slovensku, na ktorej zároveň tento druh dosahuje známe výškové maximum v Západných Karpatoch. Vyskytuje sa tu v asociácii *Sphagno cuspidati-Caricetum limosae* Osvald 1932, ktorej porasty sú vyvinuté len maloplošne, na ploche ca 20 m² v tesnej blízkosti hladiny plesa. Asociácia sa vyvíja na veľmi oligotrofnom a kyslom substráte a z územia Slovenska je dosiaľ známa vzácné iba z Vysokých Tatier. Biotop Ra1 (Aktívne vrchoviská).

MATEJ DUDÁŠ

Katedra botaniky, Prírodovedecká fakulta UPJŠ, Mánesová 23, 040 01 Košice,
dudas.mato@gmail.com

Zápis č. 5: Východoslovenská nížina, Zemplínske vrchy, Ladmovce, poľný úhor severne od obce, 48°25'43,7" s. š., 21°46'30,8" v. d., ± 1 m, ca 189 m, podklad hlinitá pôda na vápenci, sklon 0 °, plocha 16 m², celk. pokr. 70 %, E₁ 70 %, E₀ 0 %, 21. 6. 2015, M. Dudáš.

E₁: *Adonis aestivalis* 2m, *Bupleurum rotundifolium* 2m, *Chenopodium album* 2m, *Ambrosia artemisiifolia* 2m, *Caucalys platycarpus* 1, *Consolida regalis* 1, *Tordylium maximum* +, *Setaria pumila* +, *Thlaspi arvense* +, *Polygonum aviculare* +, *Falcaria vulgaris* +, *Tragopogon dubius* r, *Leopoldia comosa* r, *Onopordum acanthinum* r, *Melilotus officinalis* r, *Lathyrus tuberosus* r, *Anagalis arvensis* r.

Zväz: *Caucalidion lappulae*, trieda: *Stellarietea mediae*. Biotop X5 (Úhory a extenzívne obhospodarované polia).

Zápis č. 6: Košická kotlina, Košice, ulica Pri Hati, okraj cesty a parkoviska, oproti autobazáru, 48°44'32,5" s. š., 21°15'35,5" v. d., ± 1 m, 7293d, 220 m, podklad: asi 1 cm hlinitej pôdy na štrkopieskovom utlačenom násype, sklon 0 °, plocha 4 m², celk. pokr. 70 %, E₁ 70 %, E₀ 0 %, 11. 8. 2015, M. Dudáš, J. Fabianová.

E₁: *Plantago major* 2b, *Plantago lanceolata* 2a, ***Taraxacum bessarabicum*** 2m, *Cichorium intybus* 1, *Puccinellia distans* 1, *Achillea millefolium agg.* +, *Lolium perenne* +, *Lotus corniculatus* +, *Conyza canadensis* +.

Zápis č. 7: stredné Pohornádie, Košice, Magnezitárska ulica, okraj cesty pred železničným priestechom do areálu bývalej Magnezitky, 48°45'04,4" s. š., 21°15'42,3" v. d., ± 1 m, 7293d, 7293b, 223 m, podklad ujazdený štrkový cestársky posypový materiál na okraji asfaltovej cesty, sklon 0 °, plocha 16 m² (1x16 m), celk. pokr. 85 %, E₁ 85 %, E₀ 0 %, 11. 8. 2015, M. Dudáš, J. Fabianová.

E₁: ***Taraxacum bessarabicum*** 3, *Puccinellia distans* 2m, *Stenactis annua* 1, *Atriplex tatarica* 1, *Cichorium intybus* 1, *Achillea collina* +, *Artemisia vulgaris* +, *Artemisia absinthium* +, *Solidago canadensis* +, *Senecio jacobea* r, *Melilotus albus* r.

Zápisy 6 a 7 predstavujú subhalofytne spoločenstvá so synantropným výskytom ohrozeného druhu *Taraxacum bessarabicum* v Košiciach, najväčšia populácia zahŕňa viac ako stovku jedincov. Zápisy majú blízko k predstaviteľom zväzu *Dauco carotae-Melilotion albae* z triedy *Artemisietea vulgaris*. Biotop X4 (Teplomilná ruderalná vegetácia mimo sídiel).

MIROSLAVA MALOVCOVÁ

Vlastivedné múzeum v Hlohovci, Františkánske nám. č. 1, 920 01 Hlohovec,
paulafanno4@gmail.com

Zápis č. 8: Nitrianska pahorkatina, Hlohovec, JZ od mesta, mŕtve rameno Váhu oproti kúpaliska, 48°25'15" s. š., 17°46'47" v. d. (Google Earth™), 170 m, sklon 0 °, plocha 25 m², celk. pokr. 100 %, E₁ 100 %, E₀ 0 %, 1. 7. 2015, M. Malovcová.

E₁: *Phragmites australis* 5, *Urtica dioica* 2, *Phalaris arundinacea* +, *Solanum dulcamara* +.

Zápis č. 9: Nitrianska pahorkatina, Hlohovec, JZ od mesta, mŕtve rameno Váhu oproti kúpalisku, cca 50 m východne od predchádzajúceho zápisu, 48°25'15" s. š., 17°46'48" v. d. (Google Earth™), 170 m, sklon 0 °, plocha 25 m², celk. pokr. 100 %, E₁ 100 %, E₀ 0 %, 1. 7. 2015, M. Malovcová.

E₁: *Phragmites australis* 5, *Urtica dioica* 1, *Phalaris arundinacea* +.

Zápisy predstavujú asociáciu *Phragmitetum vulgaris* von Soó 1927 (*Phragmito-Magnocaricetea*). Biotop Lk11 (Trstinové spoločenstvá mokradi).

JOZEF ŠIBÍK

Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava, jozef.sibik@savba.sk

Zápis č. 10: Lomnický štít, vrcholová časť pod hrebeňom na s. svahu nad Vidlovým hrebeňom, ca 30 m pod vrcholovou terasou, 49°11'43,4" s. š., 20°12'46,0" v. d., ±6, strmý, skalnatý svah vytvárajúci akýsi žľab medzi skalami s vegetáciou umiestnenou na terasách, pôda hlinitá s tenkou vrstvou nerozloženého humusu na povrchu, čiernastá, 2 613 m, zvetraná žula, sklon 40 °, SV, plocha 4,5 m² (1,5x3 m), celk. pokr. 75 %, E₁ 50 % / 2–20 cm, E₀ 50 % (machorasty a lišajníky neboli determinované úplne), pokr. skál 35 %, 25. 9. 2009, J. Šibík, L. Pačlová.

E1: *Festuca supina* 3, *Gentiana frigida* 2a, *Saxifraga bryoides* 2a, *Poa laxa* 1, *Oreochloa disticha* +, *Poa alpina* +, *Ranunculus glacialis* +, *Saxifraga carpatica* r.

E₀: *Racomitrium lanuginosum* 2b, *Cetraria islandica* 2a, *Cetraria nivalis* 2a, *Sanionia uncinata* 2a, *Thamnia vermicularis* 2m, *Cladonia pyxidata* 1, *Cladonia coccifera* 1, *Alectoria ochroleuca* 1, *Polytrichum alpinum* 1, *Polytrichum piliferum* 1, pečeňovky 1, cf. *Pertusaria amara* 1, *Cetraria cucullata* +, *Cetraria hiascens* +, *Cladonia monomorpha* +, *Grimmia incurva* +, *Pogonatum urnigerum* +, *Polytrichum formosum* +, *Stereocaulon* sp. +.

Spoločenstvá osídľujúce najvyššie polohy našich hôr – asociácia *Oxyrio digynae-Saxifragetum carpaticae*. Porasty sú do určitej miery ovplyvnené blízkou meteorologickou stanicou a s tým spojenými antropickými zásahmi. Biotop Sk3 (Silikátové sutiny v montánnom až alpskom stupni).

MILAN VALACHOVIČ

Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava; milan.valachovic@savba.sk

V kategórii spoločenstiev, ktoré sa nepodarilo v posledných rokoch v Bratislave zaznamenať (Rendeková 2015, Bull. Slov. Bot. Spoločn. 37/1: 21–32), sa uvádza neprávom asociácia *Epilobio dodonaei-Melilotetum albae* Slavík 1978 (Biotop X4 – Teplomilná ruderalná vegetácia mimo sídiel). Ide o spoločenstvo známe z viacerých lokalít Slovenska, najmä z povodia Váhu a Dunaja a to aj priamo z územia Bratislavy (cf. Slavík 1986, Preslia 59: 307–338).

Lokalita sa nachádza na ľavom brehu Dunaja, v katastrálnom území Podunajských Biskupíc. Štrkové depónia sú pretiahnutého kužeľovitého tvaru so sklonom svahov priemerne 33 °, hrúbka štrku je od 0,5 do 5 cm. Zapísané plochy ležia prevažne v kvadrante SV, okrem prvého zápisu orientovaného na JZ k rieke Dunaj. Ten je relatívne vlhkejší a štrk je tu viditeľne fixovaný vankúšikmi machov. Naopak, posledné dva zápisy v tabuľke (z. 14, 15) sú z depónií ktoré sú mladšie, sypkejšie aj menej spevnené. Výška porastov (40–80 cm) je určená okrem dominanty aj ďalšími druhmi, prerastajú ju hlavne sub-dominanty *Arrhenatherum elatior*, *Conyza canadensis* a *Crepis rhoedifolia*.

Číslo zápisu	11	12	13	14	15
Expozícia	JZ	SSV	SV	VVS	VVS
Sklon (°)	35	30	35	30	35
Plocha m ²	45	50	48	30	50
Pokryvnosť E ₁	55	60	55	45	50
Pokryvnosť E ₀	8	11	3	0	0
<i>Epilobium dodonaei</i>	3	3	3	3	3
<i>Conyza canadensis</i>	1	1	1	1	1
<i>Crepis rhoeadifolia</i>	+	+	1	+	+
<i>Arrhenatherum elatius</i>	1	+	1	.	+
<i>Clematis vitalba</i>	1	1	1	.	.
<i>Artemisia absinthium</i>	1	1	r	.	.
<i>Linaria genistifolia</i>	+	+	+	.	.
<i>Bromus tectorum</i>	+	.	r	.	.
<i>Convolvulus arvensis</i>	+	.	.	1	.
<i>Isatis tinctoria</i>	r	+	.	.	.
<i>Oenothera biennis</i>	.	+	r	.	.
<i>Lactuca serriola</i>	.	.	.	+	+
<i>Tragopogon orientalis</i>	.	.	.	+	r
<i>Bryum caespiticium</i> E ₀	2a	.	+	.	.
<i>Bryum argenteum</i> E ₀	+	2a	.	.	.

Ostatné taxóny:

Zápis č. 11: *Bromus hordeaceus* +, *Galium aparine* +, *Odontites vulgaris* +, *Cichorium intybus* r, *Melilotus albus* r, *Populus nigra* juv. r, *Rumex crispus* r. – Zápis č. 12: *Saponaria officinalis* +, *Chondrilla juncea* r, *Daucus carota* r, *Echium vulgare* r, *Erigeron annuus* r, *Rumex acetosa* r. – Zápis č. 13: *Hieracium* sp. +, *Achillea millefolium* agg. r. – Zápis č. 14: *Cirsium vulgare* +, *Ambrosia artemisiifolia* r. – Zápis č. 15: *Robinia pseudacacia* juv. +.

Lokality zápisov:

Zápis č. 11: Podunajská rovina, Podunajské Biskupice, 48°5'54,5" s. š., 17°8'38,5" v. d., ± 3 m, 142 m n. m. – Zápis č. 12: tamtiež, 48°5'56,7" s. š., 17°8'36,9" v. d., ± 6 m, 141 m n. m. – Zápis č. 13: tamtiež, 48°5'54,5" s. š., 17°8'38,5" v. d., ± 3 m, 143 m n. m. – Zápis č. 14: tamtiež, 48°5'36,0" s. š., 17°8'50,8" v. d., ± 4 m, 143 m n. m. – Zápis č. 15: tamtiež, 48°5'35,0" s. š., 17°8'51,6" v. d., ± 4 m, 143 m n. m. Všetky zápisy boli zaznamenané 21. 8. 2014.